

Sleutelen aan taalactiverend onderwijs voor de basis

Riet Jeurissen

Algemeen geldt dat de taalvaardigheid voornamelijk bepaald wordt door de kwaliteit (rijk taalaanbod) en de frequentie van de interactie met de omgeving (ouders, onderwijsgevers...). De onderwijsgevende in de basisschool kan dit inzicht didactisch vertalen door o.a. rijke communicatieve en betekenisvolle taalgebruikssituaties uit te lokken, thema's te exploreren, taal te beschouwen, taalcreaties en taal-denkrelaties te stimuleren, taalfuncties uit te breiden.

De mogelijkheden voor taalactivering zijn weliswaar legio. Maar in de praktijk struikelt men enerzijds over het openbouwen van een systematiek die berust op inzicht in taalontwikkelingsprocessen en linguïstiek, anderzijds over het kiezen van corresponderende taalactiviteiten en handelingsstrategieën. Mijn bijdrage voor de VVM-conferentie **Taalontwikkeling, taalverwerving, taalactivering** van 25 april jl. was voor mij een aanleiding om eens een round-up te maken van mijn jarenlang sleutelen aan taalactiverend onderwijs voor de basis. Voor dit artikel heb ik er één activiteit uitgelicht nl. taalspelletjes.

Even terug

Alweer bijna 20 jaar geleden stapte ik als pas afgestudeerde het zo mooi klinkende 'normaalonderwijs' binnen. Daar kreeg ik

dadelijk de volledige verantwoordelijkheid voor de opleiding tot kleuterleid(st)er aangevuld met o.a. eerstejaars onderwijzer(e)s(sen). Al was ik enigszins vertrouwd met het reilen en zeilen van die normalschool, toch bleef ik met heel wat vragen zitten, zeker wat de taaldidactiek en het praktijkgebeuren betrof. Uren heb ik in de oefen- en hospiteerscholen doorgebracht. Ik observeerde, registreerde, toetste wat ik zag aan de vakdidactische literatuur en begon stilaan te plannen. Zo stelde ik o.a. vast dat het taalvermogen van het kind te weinig aangesproken werd en dat alles zo weinig doelgericht, speels, taalontdekkend verliep.

Het team van de oefenschool reageerde heel positief op mijn bevindingen en werkte hard aan het uitbouwen van een vernieuwde taaldidactiek voor de basis. *De basisschool als taalspeelplaats* werd meer en meer onze lijfspreuk. Taalspelletjes, woordvelden, praatplaten, themagesprekken,

eind-is-zoek-verhalen, taalbeschouwing, exploratietochten, dramaoefeningen en werken met boeken kregen in de onderbouw stilaan heel wat meer aandacht.

Maar gaandeweg ontdekte ik dat deze taalactiviteiten een eigen levenje gingen leiden en dat men bij de keuze van de leerinhouden te weinig rekening hield met ontwikkelingslijnen en taalkundige inzichten. Kortom, ik miste een opbouw, een structuur. Een aanzet hiertoe trof ik wel aan in de gestuurde taalontwikkelingsprogramma's voor NT2. Nu de kansen op ongestuurde taalverwerving door allerlei maatschappelijke factoren wel eens afnemen, kan enige sturing ook bij onze kinderen best heilzaam werken.

In de loop van de jaren kwam het VLO met zijn weliswaar erg waardevolle lees- en schrijfvoorwaarden, maar al snel dreigde de techniek weer de bovenhand te krijgen en geraakten andere taalactiviteiten, die de taalontwikkeling van onze jongsten stimuleren, in verdrukking. Ten slotte gaat door een niet functioneel werken in hoeken vaak het communicatieve, het taalactiverende, het verruimende samenspel tussen onderwijsgevende en kinderen weer enigszins verloren.

Kleuterleid(st)ers waren bij gebrek aan methodes enerzijds vaak goede educatieve ontwerpers 'avant la lettre', maar hadden anderzijds een tekort aan basismateriaal, basisstructuren en taaldidactische vertalingen. De laatste jaren zijn er vanuit verschillende didactisch oogpunt methodes voor het kleuteronderwijs (vanaf 4 jaar) ontwikkeld. Denken we hierbij o.a. aan **Schatkist, Balans, Idee, Knoop het in je oren...** Dit is op zich een positieve evolutie zolang de aandacht voor doelgroep, leerintentie, ontwikkelingslijnen, evenwicht tussen de taaldidactische eenheden bewaard wordt.

Het was en blijft nog steeds een voortdurend sleutelen aan:

- taalvisie op school;

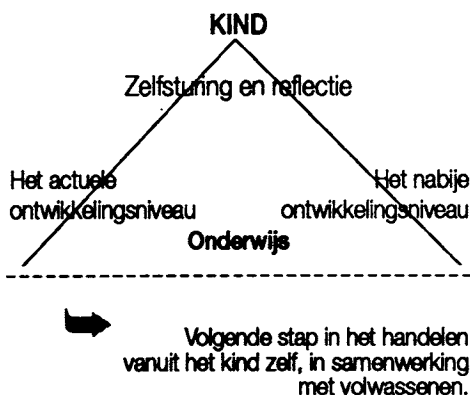
- rol van de onderwijsgevende;
- inzichten in:
  - ontwikkelingslijnen;
  - taalontwikkeling/-verwerving;
  - taal;
  - taaldidactiek;
- educatief ontwerpen;
- aanbod/opbouw van taalactiviteiten;
- werken met methodes;
- samenstellen van taalontwikkelingsmaterialen;
- kiezen van adequate werkvormen;
- opstellen van observatie- en evaluatiemateriaal.

Basisoptie

Als basis voor een gefundeerd taalactiverend onderwijs opteer ik voor ontwikkelingsgericht onderwijs, zeker zoals dit praktisch vertaald wordt door Frea Janssen (1990). Uit haar analyse licht ik enkele uitgangspunten die van betekenis zijn voor het onderwijs aan jonge kinderen:

1. het kind als een eenheid zien, als een geheel van ontwikkelingsaspecten:
  - lichamelijke ontwikkeling;
  - cognitieve ontwikkeling (materieel / verbaal / mentaal handelen);
  - persoonlijkheidsontwikkeling (manipuleren / rollenspel / leermotieven);
  - sociale ontwikkeling;

2. de zone van de naaste ontwikkeling

In de laatste editie van **Taaldidactiek aan de basis** onderscheiden de auteurs *drie taalontwikkelingsaspecten* als uitgangspunt bij kleuters:

1. de ontwikkeling van het communicatievermogen;
2. de ontwikkeling van het vermogen denkrelaties in taal uit te drukken;
3. de ontwikkeling van taalgebruiksregels.

Meer specifiek analyseer ik de taalontwikkeling eerder in de volgende *deelvaardigheden*:

- het fonologische;
- het morfologische;
- het lexicologische;
- het syntactische;
- het tekstuele.

Deze zijn vooral belangrijk voor het opstellen van *taalspelletjes-lessen*.

Aanbod van taalactiverende activiteiten

Buiten het klassieke vertellen en voorlezen hebben zich in het kleuteronderwijs heel wat taalactiviteiten ontwikkeld. **Taaldidactiek aan de basis** bakent drie soorten talige situaties af:

- situaties op initiatief van de leraar;
- situaties op initiatief van het kind;
- situaties waarin ontwikkelingsmaterialen en/of andere hulpmiddelen de inhoud en het verloop van de activiteit voor een groot deel bepalen.

Deze afbakening is eerder ruim en weinig operationeel. Wel leek het mij interessant om in functie van het thema even concreet na te gaan welke talige activiteiten in het kleuteronderwijs vooral het taalgebruik activeren. Dit leverde mij voorlopig de volgende lijst op:

VERTELLEN * navertellen van een verhaal

VOORLEZEN

GESPREK

BOEKEN

BEELDSCHRIFT

GEDICHTEN

DRAMA

POPPENSPEL

TAALBESCHOUWING * taalspelletjes

- * sandwichverhaal
- * eind-is-zoek-verhaal
- * verhaalimprovisatie

* interactief voorlezen

- * praatje tussendoor
- * kringgesprek
- * themagesprek
- * leergesprek
- * ...

- * werken met boeken
- * kleuterbibliotheek

- * prentlezen
- * praten bij platen

- * declameren
- * spelen met gedichten

- * voorbereidende dramatisatieoefeningen
- * dramatisatie van gedichten en verhalen

- * poppenspel door kinderen
- * spelen met schaduwen (schimmenspel)

Taalspelletjes als een taalactiviteit

In **Taaldidactiek aan de basis** (1992) lees ik nog steeds de volgende definitie: "... onder taalspelletjes worden allerlei korte klassikale activiteiten verstaan die iets met taal te maken hebben." Jammer als deze zich zouden beperken tot alleen maar een tussendoortje. Want de ervaring heeft ons geleerd dat een gestructureerde reeks taalspelletjes, gegoten in een aparte activiteit, erg boeiend en taalverrijkend werkt voor de

kleuters. Het kind is op een speelse wijze talig bezig: het ontdekt, het experimenteert, het verwoordt taal-denkrelaties, het communiceert, het creeërt, het ervaart taalgebruiksregels, kortom in een uitnodigende spelsituatie activeert de kleuter zijn taal.

Afhankelijk van het hoofddoel kan je spreken van verschillende soorten taalspelletjes-activiteiten en dit telkens met een andere kern:

1. **THEMA**
o.a. herhaling van themawoorden, uitbreiding van woordenschat (uitspraak / begripvulling / gebruik / analyse ...)
2. **ARTICULATIE**
o.a. motorische oefeningen / herkennen van geluiden / imiteren van spraakklanken en woorden ...
3. **DRAMA**
voorbereidende oefeningen met de nadruk op beweging, zintuigen, muzikaliteit, non-verbaal, verbaal ...
4. **LEZEN/SCHRIJVEN**
verwerking van lees- en schrijvoorwaarden, afhankelijk van het ontwikkelingsniveau
5. **TAALBESCHOUWING**
taalspelletjes per deelvaardigheid (fonologisch, morfologisch ...)

Vooraf deze laatste reeks - taalbeschouwing - bevat heel wat creatieve en taaluitdagende verwerkingsmogelijkheden (zie *Enkele realisaties*); voor het overige kun je in functie van je doelgroep mengvormen ontwerpen. Het in acht nemen van een aantal algemene aandachtspunten kan het welslagen van de les alleen maar bevorderen.

Een 13 - puntenplan

1. Rekening houden met ontwikkelingslijnen.
2. Beginsituatie per deelvaardigheid vaststellen.
3. Zorgen voor een verhalende context, voor een rode draad (personage, voorwerp, raadsel, muziek, puzzel, ...).
4. Taal op het spel laten primeren.
5. Aanspreken van verschillende taalniveaus (fonologisch, morfologisch, ...) en taaleenheden (luisteren, spreken, ...).
6. Gradatie in moeilijkheidsgraad nastreven.
7. Luister- en doeactiviteiten, auditieve en visuele ondersteuning afwisselen.
8. Verwarrende begrippen in éénzelfde activiteit vermijden (b.v. wat hoort bij elkaar? wat klinkt bijna hetzelfde?).
9. Taalontwikkelingsmateriaal aan slechts één doel per activiteit koppelen.
10. Nieuwe woorden, nieuwe begrippen inlassen. (TA) = taalactivering
11. Extra aandacht besteden aan taalcorrectie, aan taalsturing.
12. Herhalings- en evaluatiemomenten vooraf bepalen.
13. Hoog tempo houden.

Enkele realisaties

Hoe deze theorie in de praktijk functioneert, wil ik illustreren aan de hand van enkele lesopdrachten uitgevoerd door tutores of door studenten van het academiejaar '91-'92.

Doelgroep: eerste kleuterklas

Thema: de herfst (oktober '91)

Rode draad: verhaal van een jarige eik

Lesmateriaal:

- sfeerplaat voor het verhaal
- afbeelding van dieren op een stokje, band van piepschuim
- blaadjes van verschillende kleur en grootte
- kroon en slingers
- cassette met dansmuziek

Doelstellingen:

- kleuters kunnen de voorgestelde dieren benoemen (lexicologisch);
- kleuters kunnen het meervoud vormen van de voorgestelde dieren (morfologisch);
- kleuters kunnen woorden die met een 'W' beginnen correct nazeggen (fonologisch);
- kleuters kunnen de bladeren classificeren naar kleur en naar grootte (taal-denkrelatie);
- kleuters kunnen verwoorden (lexicologisch/syntactisch) en uitbeelden (non-verbale communicatie) wat je met je handen en voeten kan doen.

Lesverloop:

1. De leidster introduceert het verhaal van de jarige eik. *Deze waant zich echter door iedereen vergeten en voelt zich erg droevig. Jarig zijn zonder gasten, zonder kroon, zonder feest vindt hij maar zielig.*

2. *Ondertussen heerst er in het bos wel een grote bedrijvigheid. De eekhoorn nodigt een aantal dieren uit voor een verrassingsbezoek aan de jarige eik.* De leidster toont de eekhoorn die telkens andere dieren tegenkomt o.a.

- twee vogels
- drie egels
- twee uilen (TA)
- drie slakken
- één konijn
- twee muizen

De kinderen benoemen het dier, tellen het aantal en vormen zo het meervoud. De leidster laat tussendoor één kleuter het woord eens nazeggen.

Vervolgens stopt de leidster de figuurtjes van links naar rechts (leesrichting) in het piepschuim. Kleuters herhalen wie er allemaal meegaat.

3. *De wind is erg boos omdat hij niet uitgenodigd wordt. Als reactie wil hij het feest in de war sturen en begint heel hard te blazen.* De kleuters bootsen de wind na en blazen ('W'-klank).

De leidster maakt de kleuters attent op de stand van hun mond en zegt dat ze een aantal woordjes (gekke en andere) kent die beginnen met een 'W', o.a.

- wiewewa
- waaien
- wind
- woelen (TA)
- wie weet wat?
- wiewewaal
- ...

De leidster duidt telkens een kleuter aan om het woord na te zeggen, anderen herhalen het. De leidster zorgt er telkens voor dat er een nieuw woord bij zit om zodoende de taalschat te verruimen.

4. *Door al dat blazen liggen er nu veel blaadjes op de grond. De genodigden van het feest willen ze bij elkaar zoeken om er iets moois mee te maken.*

De kleuters zoeken de blaadjes per kleur en per grootte bij elkaar. Er zit echter één veelkleurig, bont blaadje bij dat de kleuters niet in een vak kunnen onderbrengen. De leidster neemt het blad en verruimt het begrip (TA) (bonte kleuren, bonte jurk, ...)

5. *Een paar dieren werken ondertussen hard aan een kroon en een slinger. De overige dieren zoeken een dansje uit.* De kleuters ook. De leidster laat verwoorden wat je allemaal met je handen en voeten kan. Zij suggereert door uit te beelden of laat de kleuters zelf zoeken, o.a.

- handen: draaien, wuiven, klappen, wrijven (TA)
  - voeten: stappen, springen, dansen, huppelen, (TA) stampen
- De kleuters bewegen op de muziek.

6. De leidster rondt het verhaal af. *De dieren stappen naar de jarige eik toe, zingen voor hem een liedje, geven hem een kroon en slingers, dansen voor hem. De jarige eik is dolgelukkig en vindt dit het mooiste verjaardagsfeest dat hij ooit gehad heeft.*

De kleuters voeren dit alles samen met de leidster uit.

Doelgroep: tweede kleuterklas

Thema: sporten (april '92)

Rode draad: versje

Lesmateriaal:

- versje
- prent met broertje dat de bal telkens anders vasthoudt
- dobbelsteen met foto's van diverse sporttakken
- plaat met locaties van verschillende sporten en bijbehorende prenten

Doelstellingen:

- kleuters kunnen de voorzetsels correct gebruiken bij het verwoorden van waar de bal zich bevindt (lexicologisch/syntactisch);
- kleuters kunnen de diverse sporttakken benoemen (lexicologisch);
- kleuters kunnen de aangeboden woorden klappen (morfologisch/objectivatie);
- kleuters kunnen verwoorden wat goed of fout is (tekstueel/kritisch luisteren);
- kleuters kunnen de prenten op de corresponderende plaats hangen en verwoorden waarom die daar thuishoren (tekstueel/informatief luisteren).

Lesverloop:

1. De leidster draagt inleidend het versje voor.

*Dit is kleine Joke
met haar rose strik
haar bal is afgepakt
snik snik snik
Kom maar even bij me
Kom maar even hier
Ik zal je even troosten
Ik doe het met plezier*

De kleuters verwoorden wat er gebeurt en vertellen bondig eigen ervaringen i.v.m. spelen en ruziën.

2. Broertje heeft dus de bal afgepakt en begint er zelf mee te experimenteren. Hij houdt de bal steeds anders vast. De kleuters verwoorden wat ze op de plaat zien en bootsen de houdingen na. Het broertje houdt de bal:

- boven het hoofd
- onder de arm
- tussen de knieën
- op de rug
- onder de kin (TA)
- naast de voeten
- ...

Ten slotte wijst de leidster een houding aan en verwoordt één kleuter wat hij ziet. (herhaling)

3. Het broertje houdt ontzettend veel van sporten. Hij wil er dan ook alles van weten.

De leidster wil eens nagaan welke sporttakken haar kinderen kennen. Op de vlakken van een dobbelsteen heeft ze foto's van diverse sporten aangebracht. Om beurten gooien de kleuters met de dobbelsteen. Telkens benoemen ze de sporttak die bovenaan ligt. De leidster geeft aanvullende informatie i.v.m. sportartikelen, speelwijze, enz.

- voetbal
- roeien (TA)
- zwemmen
- schermen (TA)
- tennis
- squash (TA)

Één kleuter herhaalt de zes sporttakken.

4. *Het broertje doet op school mee aan een quiz over sporten. Hij moet zeggen wat goed of fout is.* De leidster is benieuwd hoe haar kinderen het er afbrengen.

- tennis speel je met een pluimpje
- roeien doe je met roeispanten
- schermen doe je met een pijl
- squashen doe je met een racket
- voetballen doe je met een handbal
- surfen doe je met een broodplank (TA)
- ...

De kleuters verwoorden niet alleen wat fout is maar ook hoe het wel moet.

5. Het tweede gedeelte van de quiz bestaat eruit prenten van sporten op de aangegeven plaats te hangen. Belangrijk hierbij is om goed naar de opdracht te luisteren.

- plaats de skiër op de berg
- plaats de surfer op de surfplank
- plaats de keeper in de goal
- plaats de bokser in de boksring
- plaats de ruiter naast het paard
- ...

De kleuters voeren de opdracht uit en verwoorden waar het in die sport om gaat.

6. De leidster biedt ter afronding de officiële pictogrammen van de vermelde sporten aan. De kleuters zoeken uit welke sport men wil aangeven.

Doelgroep: derde kleuterklas

Thema: de post (januari '92)

Rode draad:

- eerste dag van een postbode
- liedje als schakel tussen ieder taalspel

Lesmateriaal:

- sfeerplaat
- figuur van postbode Piet
- verschillende soorten brieven en kaarten
- brievenbussen
- zoekplaat voor de letter 'P'
- werkblad i.v.m. voorbereidend schrijven

Doelstellingen:

- kleuters kunnen verwoorden welke weg een brief aflegt (syntactisch);
- kleuters kunnen de verschillende soorten brieven en kaarten benoemen en verwoorden wanneer je zo'n brief/kaart krijgt (lexicologisch/syntactisch);
- kleuters kunnen de brieven in de corresponderende brievenbussen stoppen (visuele discriminatie);
- kleuters kunnen de woorden die beginnen met een 'P' op de zoekplaat zowel visueel als auditief ontdekken (auditieve analyse, synthese/visuele discriminatie).

Lesverloop:

1. Op een sfeerplaat zien de kinderen Petra die op zoek is naar het postkantoor. *Zij wil er de uitnodigingen voor haar verjaardagsfeestje op de postbus doen.* De kleuters helpen haar zoeken. Zij verwoorden wat er nu met die brieven gebeurt (cf. voorafgaand themagesprek).

2. Allerlei brieven en kaarten komen bij elkaar. De kleuters benoemen de verschillende soorten en groeperen ze.

- een prentbriefkaart
- een verjaardagskaart
- een geboortekaart
- een postogram (TA)
- een overlijdensbericht
- een reclamebrief
- een huwelijksbrief
- een bankbrief
- een (gele) briefkaart

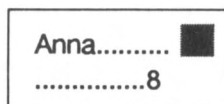
Door het tonen van bepaalde brieven of kaarten herhaalt de leidster de woorden.

3. *Postbode Paulo krijgt een tas vol post. Hij begint de straatnamen te lezen en moet er soms om lachen.* De leidster leest de namen voor, de kinderen zeggen ze na. Nadien mogen ze zelf gekke namen bedenken, o.a.

- de pimperllestraat
- de mallemolenstraat
- de hoepdepoepestraat
- de Pieter-Paul Rubensstraat
- de banketbakkersstraat
- ...

De leidster duidt de kleuters aan om het woord na te zeggen en ze stuurt de articulatie bij.

4. *Postbode Paulo kijkt een beetje beduusd naar al die brieven. In welke brievenbus horen ze nu thuis?* De kleuters posten om beurt een brief. Als referentiepunt hebben ze een letter en een cijfer.
b.v.

De kleuters zoeken eventueel de letters terug in hun namen.

5. *Postbode Paulo zoekt zijn weg terug a.h.v. een zoekplaat. Hij moet telkens langs een voorwerp dat begint met een 'P' of daar waar hij de letter 'P' ziet.*

- klank 'P':
  - piano
  - postkantoor
  - pereboom
  - plas
  - paard
- letter 'P':
  - op parkeerbord
  - op uithangbord
  - op T-shirt
  - **Peter** op handdoek

Deze oefening kan aangevuld worden met een werkblad waarop de kleuters opnieuw de weg afleggen, rekening houdend met de instructies van de leidster (cf. voorbereidend schrijven).

6. *Postbode Paulo is tevreden over zijn eerste dag en zingt samen met de kinderen zijn lievelingslied.*

Doelgroep: eerste leerjaar

Thema: / (februari '92)

Rode draad: een band met telkens een afbeelding die de kern van het spel bevat (oor, TV, vergrootglas, bouwelementen, boek)

Lesmateriaal:

- beeldband
- prenten uit TAK-toets
- ondersteunende prenten voor het vormen van samenstellingen

Doelstellingen:

- kinderen kunnen de rijmparen ontdekken in een reeks en zelf rijmparen vormen (auditieve discriminatie/fonologisch);
- kinderen kunnen de woorden beginnend met SCH, SP, ST, SL ... correct nazeggen (fonologisch);
- kinderen kunnen een woord koppelen aan de corresponderende afbeelding en het woord in een ruimere context plaatsen (lexicologisch/tekstueel);
- kinderen kunnen eenvoudige doe-alsof opdrachten uitvoeren;
- kinderen kunnen a.h.v. ondersteunende afbeeldingen samenstellingen vormen;
- kinderen kunnen na auditieve analyse komen tot een visuele synthese (auditieve analyse/visuele synthese);
- kinderen kunnen hun associaties i.v.m. een muzikaal fragment verwoorden (waarderend/creatief luisteren).

Lesverloop:

1. De leerkracht laat de kinderen de dagen van de week opzeggen en introduceert dan de beeldband met daarop de klank-, zoek-, beeld-, bouw-, lees-, en rustdag.

2. Klankdag ...

De leerkracht laat de kinderen de volgende woorden nazeggen en stuurt de articulatie bij:

- sprietenspuiter
- scheve schaatsen
- strompelstien
- slimme sluwe slak
- smikkemakkebrood
- ...

De kinderen zoeken de rijmparen uit een reeks:

- kooi - prooi - spoor
- voer - stuur - boer
- slim - kier - bier
- ...

De kinderen vullen aan met een rijmwoord:

- spoor
- stuur
- slim
- ...

3. Zoekdag ...

De leerkracht toont een blad met vier afbeeldingen op. De kinderen zoeken welke afbeelding bij het opgegeven woord hoort. Het begrip wordt verder uitgediept a.h.v. vragen zoals wat doet hij? waarvoor dient het? hoe werkt het? B.v.

- zoek de chirurg
- zoek de schuimspaan
- zoek de slazzwierder
- zoek de sleutelbos/ sleutelhanger
- zoek de helikopter
- ...

4. Beelddag ...

De leerkracht spoort de kinderen aan om met hun lichaam te 'praten'.

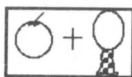
Doe alsof je   de tafel dekt
                               in een zure appel bijt
                               de ramen lapt
                               verlegen bent
                               een chirurg bent
                               een spannend boek leest

...

Deze oefening vraagt van de leerkracht een goede observatie en bijsturing van de lichaamstaal. Tussendoor laat de leerkracht een kind verwoorden wat het doet, waarom, wanneer, enz.

5. Bouwdag ...

De kinderen lezen de afzonderlijke prenten b.v.

en vullen dit aan met het corresponderende kaartje

= appelboom.

Ze zoeken zelf andere samenstellingen met appel b.v. appelmoes, appeltaart ...

- regen + pijp = regenpijp
- vinger + hoed = vingerhoed
- dak + pan = dakpan
- vis + lijn = vislijn

6. Leesdag ...

De leerkracht zegt een woord in stukjes s-o-k of dak-pan, de kinderen tonen het betreffende woord op het bord aan en lezen het hardop. Op het einde wijst de leerkracht een willekeurig woord aan en leest een kind dit woord.

7. Rustdag ...

De leerkracht laat een muzikaal fragment beluisteren. Achteraf krijgen de kinderen de kans om hun associaties, fantasieën te verwoorden.

Dit zijn slechts enkele realisaties uit een vat van duizend-en-één mogelijkheden. De wereld van het basisschoolkind is immers een wereld vol uitnodigende (taal)belevissen. Het is aan ons om dit gegeven in klinische munt om te zetten, om het jonge kind via een verhalende context te sturen en te activeren in zijn taalontwikkeling.

Riet Jeurissen
Venstraat 26
3700 Vrederijk

Bibliografie

Hekster, Eelco: **Spoken leren & doceren**. Groningen: Wolters-Noordhoff, 1991.

Janssen, Frea: **Basisontwikkeling**. Assen/Maastricht: Van Gorcum, 1990.

Nijmeegse Werkgroep Taaldidactiek: **Taaldidactiek aan de basis**. Groningen: Wolters-Noordhoff, 1992.